

СЧЕТОВОДЕН МОНИТОРИНГ ВЪРХУ ДЕТЕРМИНАНТИТЕ НА ОПОВЕСТЯВАНИЯТА - ВАЛИДНОСТ И ПРИЛОЖЕНИЕ ЗА БАНКИТЕ В БЪЛГАРИЯ

Ас. Калин Калев
Катедра „Счетоводна отчетност”
Икономически Университет - Варна, email: kalev_k@ue-varna.bg

Резюме: При теоретичната рамка на задължителните оповестявания няма алгоритмичност на методологията и методите на изследване, защото липсва обща концептуална рамка на оповестяванията във финансовата отчетност, чиято функционална дефиниция да изразява тяхната роля и значение. Под „дефиниция на функционалността” на концепцията, ние означаваме дефиниция, която изрично определя полезността на концепцията за конкретни цели¹. В настоящата разработка разглеждаме основните детерминанти на оповестяванията на базата на резултатите от предходни изследвания, които тестваме за извадка от банкови институции от България.

Ключови думи: оповестяване, риск, МСФО 7, банки, България

JEL: M41, M48

ACCOUNTING MONITORING ON DETERMINANTS OF DISCLOSURES – VALIDITY AND APPLICATION TO BULGARIAN BANKS

Kalin Kalev, Assist.Prof.
University of Economics - Varna, Accounting Department,
email: kalev_k@ue-varna.bg

Abstract: Theoretical framework for investigation of mandatory disclosures have no algorithmical of research methodology and methods. The main reason is there is no established common conceptual framework of disclosures in financial reporting which functional definition to reflect their role and significance. By “functional definition” of concept we mean a definition which makes explicit the usefulness of the concept for certain purposes. In the paper we analyse the determinants of disclosures on sample of bank institutions in Bulgaria and we test previous research assumptions and resultants of the accounting literature. Furthermore, we propose a new framework for measurement of risk disclosures which can introduce to our knowledge some insights about the factors that influence the practice.

Keywords: disclosure, risk, IFRS 7, methodology

JEL: M41, M48

---

¹ Churchman W., Prediction and Optimal Decision, стр.96-97.

Счетоводен мониторинг върху детерминантите на оповестяванията - валидност и приложение за банките в България

Ас. Калин Калев
Катедра „Счетоводна отчетност“
Икономически Университет – Варна

Въведение

Съгласно Epstein и Jermakowicz (2008)² „качествените оповестявания преследват представяне на целите на мениджмънта, неговата политика и процеси за управление на рисковете“. Докато количествените са насочени към описание на обхвата, в който предприятието е изложено на риск на базата на информацията, която се предоставя от вътрешните отдели на ключовия управленски персонал. Когато се комбинират, тези два вида оповестявания предоставят общ преглед на използването на финансови инструменти от предприятието и изложеността на риска на компанията³. Увеличаването на оповестяванията в МСФО 7 Финансови инструменти: Оповестяване е част от дългосрочния план на БМСС относно подобряване отчетността на финансовите инструменти.

Базирайки се на позитивната счетоводна теория, по-всеобхватният въпрос в основата на мотивацията за изследването е: Как предприятията оповестяват в съответствие с МСФО 7 Финансови инструменти: Оповестявания? т.е. обяснение и прогнозиране на факторите, които са в основата на решението на мениджмънта да представи информация за риска във финансовия отчет. Това е сложна и многоаспектна научна област в счетоводната литература от интерес за инвеститори и кредитори, счетоводни тела и други заинтересовани лица. Затова статията има за цел да тества валидността на предходните емпирични резултати в контекста на България. Това също е тест за това до каква степен банките в страната спазват МСФО 7 като се прилага нова рамка за оценка на оповестяванията. По този начин се очаква последващият пълен анализ да изолира по-добре тяхното въздействие върху счетоводната политика на оповестяване.

Моделът на настоящото изследване включва серия от решения спрямо събирането и интерпретирането на данните в съответствие с поставените цели.

В първата част ще се опитаме в исторически план да представим развитието на оповестяванията на риска в условията на МСС/МСФО, което счита, че ще допринесе за по-доброто разбиране на икономическите последици от миналите процеси в регулирането на счетоводството. Във втората част на основата на обзор на фундаментални изследвания ще изведем най-разпространените детерминанти на оповестяванията. И на последно място, на основата на изведените предимствено тествани детерминанти ще предложим емпирично изследване за установяване на тяхната връзка с нивото на оповестяванията в страната.

1. Оповестяванията на риска съгласно МСС/МСФО

Работен документ Е40 на БМСС и ЕД 59 на Борда по счетоводни стандарти на Австралия (БССА)⁴ правят своите предложения относно „общ

---

² Epstein, B. and Jermakowicz, E. (2008). Cash, Receivables, and Financial Instruments. *IFRS Interpretation and Application of International Financial Reporting Standards*. New Jersey: Wiley. стр.133-134.

³ Пак там.

⁴ Australian Accounting Standards Board, AASB.

оповестявания”, „лихвен риск” и „кредитен риск”. Мотивите на БМСС да започне анализиране на необходимостта от „общи оповестявания” са посочени в IASC Insight: „Бордът се съгласи да промени предложените общи оповестявания в стандарт E40 параграф 145, с което да се изисква от отчетната единица да предоставя информация за степента на използване и естеството на неговите финансови инструменти, включително условия и обстоятелства засягащи бъдещите парични потоци, а не информация за всякакви фактори, които могат да окажат влияние върху бъдещите парични потоци на инструментите”⁵ и „Бордът се съгласи да промени общите оповестявания в E40 параграф 145 като се изисква от отчетната единица да оповестява счетоводната политика спрямо финансовите инструменти, включително методите използвани за прилагане на стандартите за признаване, оценка и представяне”⁶. Съгласно това параграф 145 гласи, че: „за всеки един клас от финансови активи, финансови пасиви или инструменти на собствения капитал, независимо признати или непризнати, предприятието трябва да оповести информация за факторите, които могат да окажат влияние върху сумата, времето на настъпване и сигурността на бъдещите парични потоци, включително степента на използване и естеството на инструментите и техните условия. Информацията трябва да бъде представена по начин, който разграничава инвестиционни от финансови, хеджиращи от оперативни позиции”⁷.

В параграф 156 е предложено следното оповестяване на лихвения риск като за всеки клас финансови активи и финансови пасиви, предприятието трябва да оповести информация за изложеността на лихвен риск включително:

- договорните дати за преоценка или дати, на които изтича давността, която и от тях да е по-ранната;
- Ефективните лихвени проценти.

Опитът на предприятието обикновено позволява надеждно да се направи преценка на събития като ранно изплащане на ипотека. Подобни предприятия вземат решения за финансиране или хеджиране на основата на очаквани дати за изплащане, а не договорните такива. Това се доказва от ED40, който стимулира предприятията да оповестяват подобна информация във финансовия отчет.

Основно оповестяванията на кредитния риск, едно от основните изисквания на БФСС е оповестяване на концентрацията на кредитен риск. Във връзка с оповестяванията на кредитен риск, включително и лихвен риск, съществуват доказателства подкрепящи тяхното задължително оповестяване. Бийвър, Егър, Райън и Уолсън (1989)⁸ и Барт, Бийвър и Стинсън (1991)⁹ анализират ефекта върху банките в САЩ на допълнителните оповестявания относно риска от неизпълнение (нерентабилни заеми) и лихвения риск. Бийвър et al. (1989) изследват поведението на борсовите цени на 91 банки и заключава, че „допълнителната информация за риска от неизпълнение и лихвен риск обясняват вариациите в market-to-book ratio в собствения капитал от първи ред на банките, над информацията, която се получава от обезценки поради загуби по

⁵ International Accounting Standards Committee, *IASC Insight*, (May 1993), стр.14

⁶ Пак там.

⁷ International Accounting Standards Committee, Exposure Draft, E 40, *Financial Instruments*, (September 1991), параграф 145.

⁸ Beaver, W. H., Eger, C., Ryan, S. and Wolfson, M., "Financial Reporting, Supplemental Disclosures, and Bank Share Prices", *Journal of Accounting Research*, Vol. 27 No. 2, стр. 157-178, <http://www.jstor.org/pss/247705>, 26.08.2011г.

⁹ Barth, M. E., Beaver, W. H. and Stinson, C. H., 1991, "Supplemental Data and the Structure of Thrift Share Prices", *The Accounting Review*, стр. 56 - 66.

кредити и конвенционалните стойностни променливи. Коефициентите на променливата отразяваща нерентабилните заеми са негативни както се очакваше и те са съответстващи на твърденията, че нерентабилните заеми са икономически обезценени много по-рано от отразяване на сумите като обезценки поради кредитни загуби. В резултат, пазарната оценка на подобни заеми е много под отчетената стойност”¹⁰.

В тази връзка параграф 161 на ЕД 40 изисква да се оповестят¹¹:

- Стойността, която най-добре представя максималната изложеност на кредитен риск, без да се вземат в предвид стойността на обезпечението, в случай на събитие, при което другите контрагенти няма да успеят да изпълнят задълженията си по финансовите инструменти;
- Политиката на предприятието по получаване на обезпечението; и
- Значителни концентрации на кредитен риск.

Тези първоначални изисквания се пренасят в издадения МСС 32 Финансови инструменти: Представяне и Оповестяване. Стандартът е предоставял избор относно формата на оповестяванията, количествени и качествени оповестявания.

Също така през 1990г. е приет МСС 30 Оповестявания във финансови отчети на банки и подобни институции. Стандартът определя представянето и оповестяването във финансовите отчети на банките. МСС 30 Оповестявания във финансови отчети на банки и подобни институции е изисквал минимум оповестявания относно счетоводната политика, концентрацията на активи, загуби по нерентабилни заеми, свързани лица и поети ангажменти. Комбинацията между МСС 30 Оповестявания във финансови отчети на банки и подобни институции и МСС 32 Финансови инструменти: Представяне и Оповестяване е изисквала едновременно оповестяване на общия банков риск и разширени оповестявания на политиката и процедури по управление на лихвения, валутния риск и справедливата стойност на финансовите инструменти. Също така МСС 30 е изисквал задължително оповестяване на падежите на финансовите активи и финансови пасиви т.е. ликвидния риск на банката.

На 15 август 2005г. БМСС издаде **МСФО 7 Финансови инструменти – Оповестяване**, който беше одобрен от ЕК (Европейската Комисия) на 11 януари 2006г. (Nr. 108/2006) и влезе в сила от 01.2007г. за всички компании прилагащи МСФО и опериращи с финансови инструменти. Той замени МСС 30 Оповестявания във финансови отчети на банки и подобни институции и някои части от МСС 32 Финансови инструменти: Представяне и Оповестяване (параграф 54 до параграф 95). **Международен счетоводен стандарт 30 - Оповестявания във финансовите отчети на банки и подобни финансови институции** е в сила от 1991г., като е ревизиран няколко пъти поради своята недостатъчност и неактуалност в отразяване на съвременни финансови инструменти и съпътстващите ги рискове.

Една от причините за приемане на МСФО 7 Финансови инструменти: Оповестяване е, че „последните години, използваните техники за оценка и управление на рисковете от финансови инструменти се развиват и нови концепции и подходи за управление на риска получават признание”¹². Друга при-

¹⁰ Beaver, W. H., Eger, C., Ryan, S. and Wolfson, M., "Financial Reporting, Supplemental Disclosures, and Bank Share Prices", *Journal of Accounting Research*, Vol. 27 No. 2, (Autumn, 1989) стр. 177, <http://www.jstor.org/pss/2491230>, 26.08.2011г.

¹¹ <http://rbidocs.rbi.org.in/rdocs/publicationreport/pdfs/18354.pdf>

¹² МСФО 7, IN1

чина са дискусиите за оповестяване на риска и инициативите за подобряване на рамката за оповестяване¹³ и факта, че прозрачността ще позволи на потребителите да правят по-информирани оценки за риска¹⁴ и възвращаемостта¹⁵.

Има две цели пред МСФО 7 Финансови инструменти: Оповестяване. Съгласно БМСС, първата цел е да се подчертае „*значението на финансовите инструменти за финансовото състояние и резултати на предприятието*”¹⁶. Дефиницията за финансов инструмент е приетата от МСС 32 Финансови инструменти: Представяне „*всеки договор, който поражда финансов актив за дадено предприятие и финансов пасив или инструмент на собствения капитал за друго предприятие.*”¹⁷ МСФО 7 Финансови инструменти: Оповестяване се прилага от всички компании за всички финансови инструменти. Това означава, че предприятието трябва да оповестява информация за признатите, както и за непризнатите в баланса финансови инструменти. Затова и целта на МСФО е по-всеобхватна от тази на МСС 39 Финансови инструменти: Признаване и оценяване¹⁸. Въпреки това от обхвата са изключени следните финансови инструменти¹⁹:

- дялове в дъщерни и съвместни дружества (МСС 27 Консолидирани и индивидуални финансови отчети);
- инвестиции в асоциирани предприятия (МСС 28 Инвестиции в асоциирани предприятия);
- активи и пасиви от планове за доходи на наети лица (МСС 19 Доходи на наети лица);
- застрахователни договори (МСФО 4 Застрахователни договори);
- финансови инструменти свързани с плащане на база на акции (МСФО 2 Плащане на базата на акции);
- договори за възнаграждение под условие при бизнес комбинация (МСФО 3 Бизнес комбинации).

Според параграф 31 на МСФО 7 Финансови инструменти: Оповестяване втората цел е да се разкрие естеството и степента на свързаните с финансовите инструменти рискове, на които е изложено предприятието през периода и на отчетната дата, както и начина, по който то управлява тези рискове. Тази последна цел е особено важна в настоящата финансова ситуация, където банките и финансовите институции поемат повече риск, за което не информират адекватно своите акционерите и инвеститори.

Първата част на МСФО 7 Финансови инструменти: Оповестяване, параграф 7 – параграф 30 се занимава с въпроса за значението на финансовите инструменти. Съгласно параграф 8: „*Балансовите стойности на всяка от следните категории, както са дефинирани в МСС 39, се представят или в баланса, или в пояснителните приложения:*

¹³ Linsley, P. M. and P.J. Shrivies. 2005. Transparency and the disclosure of risk information in the banking sector, *Journal of Financial Regulation and Compliance* 13 (3): 205-214.

¹⁴ Параграф 31: „*отчетната единица трябва да оповестява информация, която ще позволи на потребителите на финансови отчети да оценят природата и степента на свързаните с финансовите инструменти рискове, на които е изложено предприятието на отчетната дата*”.

¹⁵ МСФО 7, IN2

¹⁶ МСФО 7, Цел.

¹⁷ МСС 32, параграф 11.

¹⁸ PricewaterhouseCoopers. 2008. Accounting for change: transparency in the midst of turmoil. A survey of banks' 2007 annual reports, стр. 1-3.

¹⁹ МСФО 7, параграф 3.

а) финансови активи, отчитани по справедлива стойност в печалбата или загубата, показващи поотделно:

б) инвестиции, държани до падеж;

в) кредити и вземания;

г) финансови активи на разположение за продажба;

д) финансови пасиви, отчитани по справедлива стойност чрез печалбата или загубата, показващи поотделно:

*е) финансови пасиви, оценени по амортизирана стойност.*²⁰

Накратко, банковата единица е необходимо да разкрие на инвеститорите, настоящи и бъдещи, чрез оповестяванията - кои активи се представят по себестойност и кои по пазарна стойност. Органите приемащи стандарти се нуждаят от допълнителни правила, с които да се посочи как се прилагат правилата по отношение на финансовите инструменти съгласно МСС 39 Финансови инструменти: Признаване и оценяване и МСС 32 Финансови инструменти: Представяне и именно заради това е създаден този стандарт. Друга гл.т. за целите на МСФО 7 Финансови инструменти: Оповестяване е, че предприятието трябва да прилага сложни правила за финансовите инструменти, които са обръкващи и предоставящи алтернативи при тяхното отчитане и представяне, така че, за да се намалят вредите от тях е създаден МСФО 7 Финансови инструменти: Оповестяване.

Проблемът с финансовите отчети, особено отчетите на финансовите институции, е че се определят неправилно печалбите и загубите като някои позиции се представят задбалансово, а финансовите активи не се представят по техните верни пазарни стойности и следователно при наличието на оповестявания, се разчита на тях за разкриване на нужната информация за инвеститори и акционери в редица страници.

Инвестиции държани до падеж както и кредити и вземания, обикновено се представят по амортизирана стойност в баланса. Ето защо, там където финансовите институции закупуват облигации и имат намерение да ги държат до падеж, то те ги представят по цена на придобиване, като единствено лихвата се отнася в Отчета за приходи и разходи. Кредити и вземания се третират по същия начин. Където банката предоставя кредити или приема депозити, пазарната цена на подобни кредити се игнорира. Финансовите активи на разположение за продажба се представят по пазарна стойност, но разликите в промяната на техните стойности не се представят в Отчета за приходи и разходи. Вместо това се използват капиталови резерви в Баланса и се отписват от тях, когато актива се продаде (и се реализира печалба).

В допълнение, предприятието също трябва да оповести максималната изложеност на кредитен риск към датата на баланса. Ако кредитен дериват се използва за намаляване на риска от кредитно събитие, това също трябва да се оповести. Там, където справедливата стойност на актив се променя, промяната трябва да се раздели между пазарния риск и кредитния риск, и да се оповести подходящо. Обикновено, компаниите прекласифицират активи отчитани по цена на придобиване към такива, отчитани по пазарна стойност. Явно е, че подобна прекласификация ще промени начина, по който се изчислява печалбата и загубата, затова се изискват детайлно оповестяване на прекласификацията. Прекласификация е необходима, съгласно параграф 50 и 54 на МСС 39 Финансови инструменти: Признаване и оценяване, поради намеренията на компанията

---

²⁰ МСФО 7, параграф 8.

за използване на финансовия инструмент. Също така обикновено може да се наблюдава и обратната ситуация, където активи се прекласифицират за отчитане по цена на придобиване. Впоследствие обаче, ако оценката на актива се окаже по-лесна за определяне и по-надеждна, то предприятието може да го представя по пазарна стойност.

Също така според стандарта трябва да бъдат оповестени и несъбираемите вземания. Компанията обезценява кредит (отписва стойността на кредит), когато се появи рисково събитие, които са определени в параграф 59 на МСС 39 Финансови инструменти: Признаване и оценяване. Тези събития включват съществено затруднение на длъжника, нарушение на договор или реструктуриране на заем. Признавайки заема за обезценка, банката трябва да идентифицира договорните парични потоци и да калкулира очакваните парични потоци. Очакваните парични потоци са по принцип договорните такива умножени по ставка определена за просрочие. След това получените очаквани парични потоци се дисконтират с ефективен лихвен процент. Настоящата стойност на очакваните парични потоци ще бъде по-малка от балансовата стойност, като разликата се отразява при изчисляване на печалбата и загубата. Тези нови правила затягат правилата при изчисляване, като резултатът е, че по този начин те са по-малко субективни (въпреки, че все още има малък елемент на субективност особено когато трябва да се оцени възможността на просрочие).

В допълнение към индивидуалните обезценки, предприятието може да обезценява и портфейл от кредити. Така например, това е разрешено, когато например банката знае, че цените на имотите падат и свързани с това кредити могат да се окажат просрочени, но банката не може в момента да идентифицира кои точно са тези кредити.

Инвеститори и акционери в банки са особено заинтересовани, доколко оценката на финансовите инструменти е определена независимо (чрез наблюдавани цени на ликвиден пазар) или зависимо (оценка на база предположения и модели за изчисляване на справедливата стойност на финансовите инструменти), защото това без съмнение се отразява и на рисковия профил на компанията. Затова МСФО изисква да се оповестят методите и предположенията използвани при определяне на справедливата стойност на финансовите инструменти, както разгледах по-горе.

2. Преглед на литературата

2.1. Оценка на оповестяванията

Оповестяванията като комуникацията например, могат да приемат различни форми. В днешно време корпоративната и счетоводната информация е оповестявана не само във финансовите отчети, но също и в уеб сайтове, вестници и др. Когато тези оповестявания се анализират, и особено оповестяванията на риска, най-общоприетите средства за това са анализ на съдържанието и относителния показател на оповестяванията, на който ние ще обърнем внимание. Съгласно счетоводната литература, оценката на оповестяванията се основават на финансовия отчет като средство за оповестяване²¹.

---

²¹ В най-общ план изследванията на оповестяванията се подразделят на такива, които използват, които не се базират на средство за оповестяване и такива, които използват подобно. Първите използват методи като въпросници и анкети. Такива са изследвания базирани на въпросници и анкети. Други подобни изследвания, които прилагат въпросници и анкети са Sengupta, P. (1998). Corporate disclosure quality and the cost of debt. *The Accounting Review*, 73 (4), 459-474; P.M., Hutton, A.P. and K.G. Palepu. 1999. Stock performance and intermediation changes

Рамката за оценка оповестяванията представлява списък от избрани позиции или критерии, които могат да бъдат представени в средство за оповестяване. Те могат да включват както задължителни, така и доброволни позиции. Също така те могат да покриват информация оповестена в различни средства за оповестяване – приложение на финансов отчет, междинни отчети, доклад пред инвеститорите и пр. Затова рамката на оповестяване е инструмент за оценка на оповестената информацията в дадено средство за оповестяване.

Степента на включване на автора в конструирането на рамката варира от пълно до никакво участие. Пълно участие означава, че той контролира цялостния процес на конструиране от избора на позиции/критерии до тяхната оценка. Никакво участие от своя страна предполага, че авторите разчитат на рамки от предходни изследвания или такива на професионални организации. Изследванията²², които използват готови решения, прилагат оценки на професионални организации, които се основават на анкети и въпросници - „*Standard and Poor's Transparency and Disclosure scores*”, „*Securities and Exchange Commission ratings of the Management Discussion and Analysis disclosure*”, „*Center for International Financial Analysis and Research (CIFAR)*” и „*Society of Management Accountants of Canada*”. Главното предимство на този подход е, че може да се направи пряка съпоставка с предходните изследвания. Тези, които използват рамка за оповестяване са основани или на субективни критерии или използват критерии извлечени от проучванията относно възприятията на потребителите на финансови отчети. Всички изследвания с изключение на Imhoff (1992) и Lang и Lundholm (1993) прилагат зависими променливи създадени от лицата провеждащи анализа. Те използват рамки за оповестявания създадени от анализатори²³. Но те са критикувани относно този подход. Lang и Lundholm (1993) твърдят, че действителните оповестявания не се измерват и че рейтингите се базират единствено на виждането на анализаторите²⁴. Nealy и Palepu (2001) добавят към това, че „не е ясно доколко анализаторите от групата на AIMR вземат на сериозно рейтингите, как те избират кои компании да се включат и какво пристрастие всеки един от тях приема при даване на оценките”^{25,26}.

---

surrounding sustained increases in disclosure, *Contemporary Accounting Research* 16: 485-524; Botosan, C.A., & Plumlee, M.A. (2002). A re-examination of disclosure level and the expected cost of equity capital. *Journal of Accounting Research*, 40 (1), 21-40.

²² Ali, A., Chen, T., & Radhakrishnan, S. (2007). Corporate Disclosures by Family Firms. *Journal of Accounting and Economics*, 44 (1-2) (September), 238-286; Bushman, R.M., Piotroski, J., & Smith, A. (2004). What determines corporate transparency? *Journal of Accounting Research*, 42 (20), 207-252; Patel, S.A., Balic, A., & Bwakira, L. (2002). Measuring transparency and disclosure at firm-level in emerging markets. *Emerging Markets Review*, 3 (4) (December), 325-337; Salter, S.B. (1998). Corporate financial disclosure in emerging capital markets: does economic development matter? *The International Journal of Accounting*, 33 (2), 211-234.

²³ Индексът на оповестяване, който се прилага от тях се основава на методика разработена от Financial Analysts Federation (FAF) / the Association for Investment Management and Research²³ (AIMR). Този индекс отразява вярванията и убежденията на водещи финансови анализатори. През 1997г. се спря обновяването на тези индекси. Такива са налични до 1995г. включително. Посочените автори използват в своите проучвания обяснение на оповестяванията, които не се основават на средство за оповестяване.

²⁴ Lang, M and Lundholm, R. (1993). Cross sectional determinants of analyst rating of corporate disclosures.// *Journal of Accounting Research*, 31 (2), c.247.

²⁵ <http://www.uic.edu/classes/actg/actg593/Readings/Review/Discussion/Core,%20John%20E%203B%20A%20Review%20Of%20The%20Empirical%20Disclosure%20Literature-%20Discussion.pdf>, c.425-426., 12.08.2013г.

Разработваните рамки за оценка на оповестяванията основно се подразделят на притеглени и непритеглени (дихотомни).

За първи път притеглена рамка се прилага от Cerf през 1961г. Но въпреки далечната 1961г. неговата рамка продължава да се прилага (например *Hassan T., Regulatory Change and the Quality of Compliance to Mandatory Disclosure Requirements: Evidence from Bangladesh, 2005*). Неговото изследване е подобро от Singvi и Dessai (1971), които използват притеглена рамка на оповестяванията, която се състои от 34 критерия.

При притегления се използва скала на значимост, например от 1 – маловажен до 7 – свръх важен (Chow и Wong-Borren, 1987, стр.535).

Вторият вид рамки за оценка на оповестяванията, непритеглена, която е от интерес за автора е приложена за първи път от Buzby (1975), Stanga (1976), Spero (1979) и усъвършенствана от Cook (1989)²⁷. При нея за изпълнен критерий се дава оценка 1 и оценка 0, когато не е изпълнено условие или изискване. Разбира се, възможно е критерий от рамката да не е приложим в конкретния случай (NA, not applicable), с което крайния относителен показател не е изцяло дихотомен.

Linsley et al. (2006) провежда едно от първите изследвания на оповестяванията на риска чрез анализ на съдържанието като се броят изреченията във финансовите отчети за 2002г. на 18 банки от Великобритания и Канада, разделени в 2 групи от по 9 банки. Те анализират доколко големината и рентабилността имат положителна връзка с общото количество на оповестената информация²⁸. Linsley и Shrivies (2006), Kajuter (2001) са първите, които използват модел създаден от Arthur Anderson. Други изследвания от Linsley и Shrivies (2006) и Linsley et al. (2006) впоследствие използват модела, защото според Kajuter (2001) модела „*вдъхва доверие при използване*”.

---

²⁶ Рейтинги на оповестяване AIMR са се използвали от Healy et al. (1999) и Botosan, C.A., & Plumlee, M.A. (2002). A re-examination of disclosure level and the expected cost of equity capital. *Journal of Accounting Research*, 40 (1) (March), 21-40.

²⁷ Непритеглен индекс се прилага и от Craig, R., Diga, J., (1998). ‘Corporate accounting disclosure in ASEAN’, *Journal of International Financial Management and Accounting*, Vol. 9, No. 3: 246-274; Patton, J., Zelenka, I., (1997). ‘An empirical analysis of the determinants of the extent of disclosure in annual reports of joint stock companies in the Czech Republic’, *European Accounting Review*, Vol. 6, No. 4: 605-26. и др. За изследване на нивото на задължителните оповестявания - Street, D., Bryant, S., 2000. Disclosure level and compliance with IASs: a comparison of companies with and without U.S. listings and fillings. *International Journal of Accounting* 35 (3), 305-329; Street, D., Gray, S., (2002). ‘Factors influencing the extent of corporate compliance with International Accounting Standards: summary of a research monograph’, *Journal of International Accounting, Auditing & Taxation*, Vol. 11, No. 1: 51-76; Glaum, M. and Street, D. (2003). Compliance with the disclosure requirement of German’s new market, IAS Versus US GAAP. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 14(1), 64-100; Abdelsalam, O.H., and Weetman, P. (2003), “Introducing International Accounting Standards to an emerging capital market: relative familiarity and language effect in Egypt”, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, Vol. 12, pp. 63-84; Hodgdon, C., Tondkar, R.H., Harless, D., Adhikari, W.A., 2008. Compliance with IFRS disclosure requirements and individual analysts’ forecast errors. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation* 17, 1-13; Street, D. and Gray, S.J. (2001) “Acceptance and Observance of International Accounting Standards: Prospects and Problems,” *Indian Accounting Review*, June 2001, 5(1), 1-17.

²⁸ Linsley, P.M. and P.J. Shrivies. 2006. Risk reporting: A study of risk disclosures in the annual reports of UK companies // *The British Accounting Review* 38, с. 274

Той може да бъде обобщен посредством формулата:

Относителен показател за оповестяванията = Действително оповестяване / Общо оповестявания = $\sum_{t=1}^m di / \sum_{t=1}^n di$, където $d = 1$, ако позиция di е оповестена, $d = 0$, ако позиция di не е оповестена, m – общ брой на оповестени позиции и n – общ брой на възможно оповестените позиции.

Така представен относителният показател е съотношение между действителната степен на оповестена информация и възможната такава. Въпреки, че съществува общо съгласие за формиране на рамките за оценка, то съществуват спорове относно определянето на теглата на критериите. Cooke (1989) и други автори²⁹ считат, че всяка една позиция има една и съща значимост, като основния аргумент на Cook е, че „една група от потребители ще определи различно тегло на позиция ... в сравнение с друга” и че „субективните тегла на потребителите ще се урівновесят в крайна сметка”³⁰. В противовес на техните твърдения, Ahmed и Nicholls твърдят, че позициите могат да бъдат предопределени субективно³¹, по примера на Cerf, Singvi и Dessai или да бъдат заимствани от предходни проучвания, подобно на Barret (1977). Но можем да добавим, че субективността придава по-голяма важност на някои позиции. В защита на притеглените рамки, някои автори в своите проучвания изпращат въпросници на различни потребителски групи с оглед оценка на значимостта на включените критерии³². Въпреки това, този подход на анкетиране на групи заинтересовани лица води до допълнителни въпросителни като формиране на извадката, а и не всички групи имат едни и същи информационни потребности. В тази връзка, в емпиричната литература е разработен и т.нар. „Seidin” показател, който поставя тегла на оповестяванията като процент от предприятията в извадката, които не са отговорили на конкретния критерий за оповестяване. Но при този случай, по-голяма тежест получават нетипичните оповестявания.

Независимо от това, може да добавим, че при изследването на оповестяванията, дали на базата на собствена авторска рамка за оценка или чрез използване на готови показатели на AIMR, главно значение за валидността на резултатите е степента на пристрастие, което индексираният изразява при формирането и кодирането. Това е от значение, тъй като начинът на формиране и оценка на критериите могат да бъдат предусловие за предрешаване на резултатите от изследването. Затова представената в следващите части мето-

²⁹ Wallace, R.S.O., Naser, K. and Mora, A. (1994). The relationship between the comprehensiveness of corporate annual reports and firm characteristics in Spain. *Accounting and Business Research*, 25 (97), 41-53.; Tai, Y.K.B, Au-Yeung. P.K, Kwok, M.C.M., & Lau, W.C. (1990). Non-compliance; with disclosure requirements in financial statements: the case of Hong Kong companies. *The International Journal of Accounting*, 25 (2), 99-112; Hossain, M., Perera, M.H.B. and Rahman, A.R. (1995) Voluntary disclosure in the annual reports of New Zealand companies, *Journal of International Financial Management and Accounting*, 6(1), стр.69-85; Archambault, J.J. and Archambault, M.E. (2003) A multinational test of determinants of corporate disclosure, *The International Journal of Accounting*, 38(2), стр.173-194.

³⁰ Cooke, T. E. (1989). Disclosure in the corporate annual reports of Swedish companies // *Accounting and Business Research*, 19 (74), с.115.

³¹ Ahmed, K., & Nicholls, D. (1994). The impact of non-financial company characteristics on mandatory disclosure compliance in developing countries: the case of Bangladesh // *The International Journal of Accounting*, 29, с.68

³² Stanga, K.G. (1976) Disclosure in published annual reports, *Financial Management*, 42-52; Firth, M. (1979). The impact of size, stock market listing, and auditors on voluntary disclosure in corporate annual reports. *Accounting and Business Research*, Autumn, 273-280; Buzby, S.L. (1975). Company size, listed versus unlisted stocks, and the extent of financial disclosure. *Journal of Accounting Research*, 13 (1), 16-37.

дика се опитва да преодолее тези недостатъци. Фундаментално различие с предходните изследвания е, че докато те оценяват доброволните оповестявания, настоящата разработка предлага рамка за оценка на оповестявания в условията на задължително прилагане на МСФО.

2.2. Детерминанти и хипотези

Съгласно Owusu – Ansah (1998) теорията, интуицията и емпиричните изследванията предлагат, че размера на компанията е в позитивна връзка със задължителните оповестявания³³ (**Виж повече Приложение 1**). От друга страна, Wallace et al (1994) твърдят, че въпреки подкрепата за това, няма достатъчно обоснована теоретичната база за подобна връзка³⁴. Посоката може да е позитивна или негативна. От гл.т. на позитивната, може да се твърди, че поради факта, че по-големите компании оперират на географски по-голяма територия и се занимават с разнообразни продукти и наличието на множество клонове и подразделения, то има вероятност тези компании да имат изградена по-добра информационна система, която им позволява да следят финансовите и нефинансови транзакции за оперативни, тактически и стратегически цели. Добре структурираната вътрешна информационна система означава и по-ниски разходи за генериране на информацията. Това е причина, поради която те могат да оповестяват повече информация в сравнение с малките предприятия.

На основата на позитивната счетоводна теория, Watts и Zimmerman (1990) твърдят, че „*по-големите компании имат склонност да представят повече информация с оглед увеличаване на доверието на акционерите и намаляване на политическите разходи*”³⁵. Обикновено, големите компании, които оповестяват повече информация имат по-малки политически разходи³⁶. От друга страна може да се твърди също, че големите компании са изложени и са чувствителни на политически атаки под формата на упражняване на социална отговорност, по-строги регулации като контролиране на ценообразуването и повисоки корпоративни данъци. Така предприятията могат да реагират на подобни политически действия, като избягват вниманието на правителствените органи чрез оповестяване на значими факти. Затова „*по-големите компании могат да оповестяват по-малко детайлна информация във финансовия отчет*”³⁷.

Във връзка с оповестяванията на риска, Linsley et al. (2006) също така открива позитивна връзка между големината на банката, измерена чрез използване на естествения логаритъм на общите активи и естествения логаритъм на пазарната капитализация, и общото количество на оповестената информация³⁸.

---

³³ Owusu-Ansah, S. (1998). The impact of corporate attributes on the extent of mandatory disclosure and reporting by listed companies in Zimbabwe // *The International Journal of Accounting*, 33 (5), с.610.

³⁴ Wallace, R .S. O., Naser, K. and Mora, A. (1994). The relationship between the comprehensiveness of corporate annual reports and firm characteristics in Spain // *Accounting and Business Research*, 25 (97), с.44

³⁵ Watts, R. L., and Zimmerman, J.L. (1990). Positive accounting theory: A ten year Perspective // *The Accounting Review*, 65 (1), с.140.

³⁶ Meek, G. C., Roberts, B. and Gray, J. (1995). Factors influencing voluntary annual report disclosures by U.S., U.K. and Continental European multinational corporations // *Journal of International Business Studies*, 26 (3), с.558.

³⁷ Wallace, R. S. O., Naser, K. and Mora, A. (1994). The relationship between the comprehensiveness of corporate annual reports and firm characteristics in Spain // *Accounting and Business Research*, 25 (97), с.44

Не е открита връзка между оповестяванията на риска и рентабилността на банковата единица.

В обобщение, може да се твърди, че позитивната връзка може да се дължи на три основни причини. Първо, разходите за акумулиране на информацията са по-малки; второ, управлението на по-големите компании са склонни да оценят възможните ползи от оповестяване; и не на последно място, по-малките компании в сравнение с по-големите не правят пълни оповестявания с оглед заплахата за техния конкурентен потенциал.

Затова ние предполагаме, че:

- ❖ **Хипотеза 1: Съществува позитивна връзка между количеството на оповестяванията и размера на банката за периода 2007-2010.**

На второ място като контролна променлива ще използваме рентабилността на активите (ROA и ROE). Редица от посочените изследвания тестват връзката между рентабилността и нивото на оповестяване³⁹. Резултати от тези изследвания са разнопосочни. Например, Singvi и Desai (1971), Owusu-Ansah (1998) намират позитивна връзка⁴⁰, докато според Meek et al. (1995) рентабилността не оказва влияние върху нивото на оповестяване⁴¹ и също така Wallace и Naser (1995) установяват негативна връзка между тях⁴². Lang и Lundholm (1993) твърдят, че „*влиянието на рентабилността на предприятието върху нивото на оповестяване може да бъде позитивно, неутрално или негативно в зависимост от нейното представяне*”⁴³.

Може да се твърди, че не-рентабилните компании могат да оповестят по-малко информация с оглед скриване на загуби или намаляване на печалбите, докато рентабилните в опит да открият своята дейност и репутация се стремят да оповестят повече информация с оглед намаляване цената на капитала. На базата на теорията на Michael Spencer, Inchausti (1997) твърди, че с оглед подобро представяне на компаниите, управлението е по-склонно да оповести детайлна информация за избягване подоценка на стойността на компанията⁴⁴ т.е.:

- ❖ **Хипотеза 2: Съществува позитивна връзка между количеството на оповестяванията и рентабилността на банката за периода 2007-2010.**

2.3. Извадка и оценка на оповестяванията⁴⁵

Изследването е проведено на базата на извадка от 13 банки за период 2007-2010г. в България (или общо 52 банко-години). Използвани са годишните финансови отчети на банките (индивидуални), които са налични на официалните интернет портали. Също така характеристика на изследваната извадка е, че

³⁹ Singhvi and Desai (1971), стр.134; Wallace and Naser (1995), стр.363; Meek et al. (1995), стр.566; Inchausti (1997), стр.63; Glaum and Street (2003), стр.86; Akhtaruddin (2005), стр.411.

⁴⁰ Singhvi and Desai (1971), стр.134; Owusu-Ansah (1998), стр.620.

⁴¹ Meek, G. C., Roberts, B. and Gray, J. (1995). Factors influencing voluntary annual report disclosures by U.S., U.K. and Continental European multinational corporations // *Journal of International Business Studies*, 26 (3), с.566.

⁴² Wallace, R.S.O and Naser, K. (1995). Firm-specific determinants of the comprehensiveness of mandatory disclosure in the corporate annual reports of firms listed on the Stock Exchange of Hong Kong // *Journal of Accounting and Public Policy*, 14, с.311.

⁴³ Lang, M and Lundholm, R. (1993), стр.250.

⁴⁴ Inchausti, B. G. (1997). The influence of company characteristics and accounting regulation on information disclosed by Spanish firms // *The European Accounting Review*, 6 (1), 45 – 68, с.49.

⁴⁵ Индексът не е приложен в изследването, поради неговата обемност, но той може да бъде предоставен от автора.

са включени публични и непублични банки, което определя разнородността на съвкупността от изследвани единици. Това, което обединява наблюдаваните банки е, че всички за първи път задължително прилагат през 2007г. МСФО 7 Финансови инструменти: Оповестявания. МСФО 7 не поставя ограничения за вида банки включително определя условно видовете финансов риск т.е. изрично не посочва, че той се подразделя на пазарен, кредитен и ликвиден, а че това са неговите най-често срещани форми.

За разлика от литературата, която преобладаващо провежда наблюдения върху публичните банки⁴⁶, в настоящето изследване повече от 80% са непублични финансови институции.

Оценката на оповестяванията съгласно количествената рамка се извършва ръчно на база информацията представена в публикуваните финансови отчети в интернет страниците на финансовите институции. Критериите в рамката (непритеглена) се базират на параграф 31-42 на МСФО 7 или общо 65 (64 за 2007г., където не се изисква оповестяване на рекласификация на финансови инструменти). Критериите са общо посочени в смисъл, че МСФО 7 дава алтернативни възможности. Например, избор между параграф 40а (5 критерия) или 41а (5 критерия) в зависимост от анализа прилаган за оценка на чувствителността на пазарния риск на експозиция. Така, че общия брой оповестени критерии, вземайки предвид алтернативите за всеки вид пазарен риск, може да бъдат намален до 50 (65 – (3 x 5)), ако предприятието прилага единствено разпоредбите на параграф 40а или 41а.

Изискванията за оповестяване по Базел 2 не са взети предвид поради това, че техният характер не е задължителен за целите на оповестяване във финансовия отчет, но също така те могат да бъдат оповестени и в други отчети.

Въпреки, че разпоредбите на МСФО 7 не са били задължителни за годините преди 2007г., рамката може също така да бъде приложена за други години с оглед, че рисковете на финансови инструменти не се променят през годините.

3. Резултати

3.1. Описателен анализ

Граф. 1 и табл.1 представят средните стойности на наблюдаваните променливи за период 2007-2010г. Съгласно граф.1 банките с най-висок среден размер на активите, пасивите и печалбата са Уникредит Булбанк, ДСК и ОББ. Едновременно с това (табл.1), за Корпоративна търговска банка, Уникредит и Юробанк, и СиБанк са отчетени най-много оповестяванията на риска.

Обикновено количеството на оповестяванията се използва за оценка на качеството на счетоводната информация. Въпреки това, ние не описваме подобна връзка като оценката на оповестяванията отразява единствено и само степенята на спазване на приложението на изискванията на МСФО 7. В допълнение в оценките обхващат само задължителните оповестяванията, което е основно предимство на рамката за оценка с оглед по-точна преценка на крайните резултати.

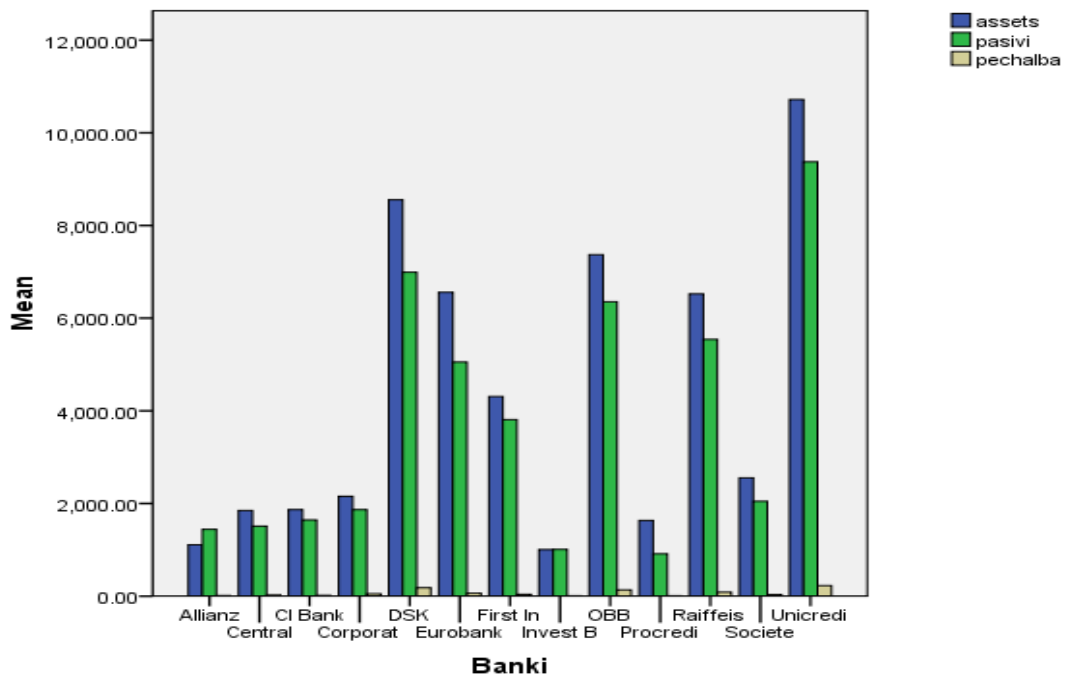
Анализът представя, че нивото на задължителните оповестявания е слабо като цяло. По-високи средни стойности на оценките са представени за КТБ

---

⁴⁶ Вж. повече ALTUNBAS, Y., S. MANGANELL and D. MARQUES-IBANEZ (2011): Bank Risk during the Financial Crisis: Do Business Models Matter?, *ECB Working Paper no. 1394*, Frankfurt am Main; Demirguc-Kunt and H. Huizinga. Bank activity and funding strategies: the impact on risk and returns. *Journal of Financial Economics*, 2010; Laeven, L. and R. Levine (2009). Bank governance, regulation and risk taking. *Journal of Financial Economics* 93(2), http://www.econ.brown.edu/fac/Ross_Levine/other%20files/bank_risk.pdf

(0.45), Юробанк и Уникредит Банк (0.3875). Най-нисък среден резултат има Прокредит Банк (0.2125). Също за изследваният период последната има най-ниската стойност (0.20), а КТБ и Юробанк (0.49) реализират най-висока степен на съответствие с МСФО 7. От значение е също така, че Юробанк (0.0556) отчита най-голямата колебливост в оценките на оповестяванията. Докато за ОББ (0.005) се наблюдава най-ниската колебливост, което означава, че банката да голяма степен пренася в следващата година оповестяванията от предходната.

От основно значение за настоящата разработка са факторите, които стоят в основата на наблюдаваната променливост в нивото на оповестяванията.

Графика 1. Средни стойности на активи, пасиви и печалба за 2007-2010г.

Таблица 1

Оповестявания на риска по банки 2007-2010

	Общо			
	Средна стойност	Мин.	Макс.	Стандартно отклонение
Алианц	.3275	.34	.36	.00957
СиБанк	.3850	.36	.40	.01915
ЦКБ	.2600	.24	.32	.03367
КТБ	.4500	.46	.49	.01414
ДСК	.3475	.32	.38	.02500
Юробанк	.3875	.35	.49	.05560
Уникредит	.3875	.36	.44	.02160
ПИБ	.2400	.24	.26	.00816
Инвест Банк	.2800	.21	.36	.06055
ОББ	.2625	.27	.29	.00500
Прокредит Банк	.2125	.20	.24	.01708
Райфайзен Банк	.3425	.31	.39	.03775
SG Експресбанк	.2450	.24	.27	.01732

Нормалността на разпределение на променливите се проверя по три начина:

1. чрез графичен метод – Q-Q графики. Преди всичко показва дали няма откъснати данни ('outliers'). В нашия случай няма:

2. тъй като извадката е под 100, можем да проверим чрез z-трансформация на ексцеса ('kurtosis') и изкривеността ('skewness'). Ако една от тези две z-стойности като абсолютна стойност е над 1.96, разпределението може да се приеме за ненормално;

3. като основен тест на нормалността е използван тестът на D'Agostino-Pearson (1986) (Табл.2).

При незначими резултати ($p > 0.05$) се отхвърля хипотезата, че разпределението е различно от нормалното. Съответното разпределение се приема за нормално.

Анализите (и по-специално D'Agostino-Pearson) показват, че с нормално разпределение са само количеството оповестявания (quantity) и общата сума на активите (assets). Това означава, че по-нататък трябва да се прилагат непараметрични тестове или параметрични тестове с висока устойчивост на нарушения на нормалността (като ANOVA).

Таблица 2

Нормалност на разпределенията

	ексцес	изкривяване	z-	z-	D'Agostino-		нормалност
			трансформация на ексцес	трансформация на изкривяване	Pearson K ²	p	
количество	-0,99	0,23	-1,52	0,69	2,59	0,27	ДА
активи	-0,79	0,7	-1,21	2,11	5,85	0,05	ДА
пасиви	-0,57	0,8	-0,87	2,42	6,44	0,04	НЕ
печалба	1,05	1,41	1,62	4,28	15,63	0,001	НЕ
ROA	0,73	0,95	1,12	2,88	8,69	0,01	НЕ
ROE	2,06	1,17	3,17	3,55	15,25	0,001	НЕ

Спрямо променливите, които не са част от хипотезите (т.е. променливите формиращи ROE и ROA) е приложен тест на Spearman. В резултат между всички има много високи значими корелации съгласно осъществения корелационен анализ чрез коефициента на Spearman (1904)⁴⁷. Корелацията между активи и пасиви е много висока положителна $\rho = 0.97$; активи и печалба е $\rho = 0.88$; пасиви и печалба е $\rho = 0.85$, при $\rho < 0.01$ за всички случаи.

3.2. Анализ на разпределението

Първо при ANOVA проверяваме дали вариациите на всяка от променливите между групите (отделните банки) е еднаква т.е. има ли хомогенност на вариациите, тъй като това е необходимо условие за ANOVA. За целта се използва теста на Levene. Ако липсва хомогенност на вариациите т.е. тя е нарушена използваме алтернативен коефициент за дисперсионен анализ, пригоден за такъв случай е на Brown-Forsythe.

⁴⁷ C. Spearman, C. (1904) The proof and measurement of association between two things // *American Journal of Psychology*, 15: 72–101

Таблица 3
Хомогенност на вариациите

	Levene Statistic	df1	df2	Sig.*
quantity	2.754	12	39	.008
assets	2.730	12	39	.009
pasivi	2.288	12	39	.026
pechalba	14.351	12	39	.000
ROA	2.122	12	39	.038
ROE	9.092	12	39	.000

*Sig. представя доколко вариациите са различни между банките. Ако е под 0,05, хомогенността на вариациите е нарушена. Пристъпва се към процедурата на Brown-Forsythe

Съгласно табл.3 тестът на Levene (1960)⁴⁸ показва, че за променливите количество на оповестяванията (quantity), общата сума на активите (assets), общата сума на пасивите (pasivi), печалба (pechalba), ROA и ROE не е спазено условието за хомогенност на вариациите.

Резултатите от дисперсионния анализ показват, че за всички променливи има значимо различие по банки. Следователно организационното ниво на анализ е правомерно.

Резултатите от дисперсионен анализ за променливи с нехомогенност на вариациите по процедурата на Brown-Forsythe, показват значимо различие между банките по всяка една променлива.

Таблица 4

		Statistic ^a	df1	df2	Sig.
quantity	Brown-Forsythe	24.140	12	15.178	.000
assets	Brown-Forsythe	149.782	12	14.719	.000
pasivi	Brown-Forsythe	67.469	12	11.214	.000
pechalba	Brown-Forsythe	17.494	12	15.189	.000
ROA	Brown-Forsythe	5.744	12	21.305	.000
ROE	Brown-Forsythe	4.027	12	17.114	.005

a. Asymptotically F distributed.

Резултатите от настоящето изследване са разделени не са между отделните банки т.е. на организационно ниво, но и на „годишно” ниво. Но поради недостатъчния брой години в текущия анализа, провеждането на изследването има ограничение относно формална проверката дали тези финансови отчети, активи, печалби и пр. са значимо различни за всяка банка.

3.3. Проверка на хипотезите

❖ **Хипотеза 1: Съществува ли позитивна връзка между количеството на оповестявания и размера на банката за периода 2007-2010.**

- **Корелационен анализ**

Осъществен е корелационен анализ чрез коефициента на Spearman (1904). Корелацията между изследваната двойка е средна положителна, $\rho = 0.35$, $p < 0.011$. Това е потвърждение на хипотезата.

⁴⁸ Levene, H. (1960) Robust tests for equality of variances. In Ingram Olkin, Harold Hotelling, et al. Stanford University Press. pp. 278–292.

- Регресионен анализ

Простият линеен регресионен анализ с предиктор обща сума на активите (assets) и количество на оповестяванията (quantity) като резултантна променлива показва $b = 0.29$, $p < 0.04$, b_0 - ns; $R^2 = 0.08$, $F = 4.69$, $p < 0.035$.

R^2 ни показва, че assets обяснява 8% от вариацията на quantity т.е. 92% остават необяснени и има други фактори за количеството оповестявания. Също така, $F = 4.69$, $p < 0.035$ показва, че има значима връзка между променливите.

❖ **Хипотеза 2: Съществува ли позитивна връзка между количеството на оповестявания и относителната рентабилност/печалба на банката за периода 2007-2010.**

а) Връзка между количеството и ROA

А.1. Използваме йерархичен множествен регресионен анализ с първи блок – „assets”, и втори – „pechalba” и „pasivi” като при него прилагаме стъпкова регресия. Резултатите от анализа показват, че единствено assets е значим предиктор на „quantity”. Следователно „pechalba” и „pasivi” не са значими предиктори в тази комбинация, съответно – $p < 0.49$, $p < 0.51$. Това означава, че корелацията между ROA и количеството на оповестяванията се дължи на корелацията с общата сума на актива (assets).

А.2. Корелационен анализ на връзката между количеството и ROA.

Осъществен е корелационен анализ чрез коефициента на Spearman (1904). Корелацията между изследваната двойка е средна положителна, $\rho = 0.37$, $p < 0.007$. Това е потвърждение на хипотезата.

А.3. Простият линеен регресионен анализ на връзката между количеството и ROA показва $b = 0.26$, $p < 0.001$, $b_0 = 4.15$; $R^2 = 0.18$, $F = 10.72$, $p < 0.002$. Оттук следва, че ROA (преди всички чрез общата сума на актива) обяснява 18% от промяната в оповестяванията на риска.

Б) Връзка между количеството и ROE.

Б.1. Корелационен анализ на връзката между количеството и ROE

Осъществен е корелационен анализ чрез коефициента на Spearman (1904). Корелацията между изследваната двойка е слаба положителна, $\rho = 0.28$, $p < 0.047$. Това е потвърждение на хипотезата.

Б.2. Простият линеен регресионен анализ на връзката между количеството и ROE показва $b = 0.47$, $p < 0.018$, $b_0 = 0.27$; $R^2 = 0.11$, $F = 6.02$, $p < 0.018$. Следователно ROE обяснява 11% от промените в оповестяванията.

* * *

Настоящото изследване синтезира регулирането на оповестяванията на риска и анализира приложимостта на основните фактори, които оказват влияние върху приложението на МСФО 7, изведени от предходните емпирични проучвания. Затова то представя първоначална и необходима стъпка към по-всеобхватно и системно изследване на факторите и практиката на оповестяване във финансовите отчети.

Основните заключения са:

1. МСФО 7 Финансови инструменти: Оповестявания е нов стандарт за практиката в страната като нивото на съответствие от банките е незадоволително. Въпреки, че МСФО 7 Финансови инструменти: Оповестяване е нов стандарт, той вече има две изменения. Първото от октомври 2008 г. относно оповестяване на рекласификации на финансови активи и второто от март

2009 г. – оповестяване на справедлива стойност и ликвиден риск⁴⁹. Така, че динамиката в промените изисква бързи съответстващи реакции в предприятията. Нещо повече, забелязва се недостатъчна степен на изследване на приложението на МСФО 7.

2. Липсва алтернатива на наличните рамки за оценка - AIMR и изградени от самите автори; притеглени и непритеглени показатели, където последните са преди всичко намират приложение;
3. Резултатите от извършените тестове са последователни на позитивната теория на Watts и Zimmerman (1990), където по-големите банките оповестяват повече информация. Настоящият анализ утвърждава, че положителната връзка между размера на банката и оповестяванията на риска е валидна в контекста на банките в страната (**Виж Приложение 1**). Това означава, че увеличението в размера на банката водят до увеличения в оповестяванията на риска във финансовия отчет. Този резултат може да означава, че с нарастване на значението на банката на пазара се увеличават и политическите разходи, които трябва да се осъществяват т.е. се потвърждават теорията за размера на Watts и Zimmerman (1990). Те от своя страна се свързват с по-голямо съответствие на оповестяванията съгласно изискванията на МСФО 7.
4. Потвърждаването на втората хипотеза съответства на заключението на Singvi и Desai (1971) и Owusu-Ansah (1998), както и показва, че порентабилните компании ще оповестяват повече съгласно МСФО 7 с оглед предоставяне на позитивни сигнали на пазара с оглед тяхното разграничаване от останалите т.нар. „лоши компании”. По този начин също се задоволяват информационните потребности на инвеститорите и кредиторите като основни потребители на финансовите отчети.

Важно е, че МСФО 7 Финансови инструменти: Оповестяване изискват рисковете да бъдат оповестени през погледа на мениджмънта и да са *„последователни на подходите и методологиите, които мениджмънта използва при оценката и управлението на банковите рискове”*⁵⁰. Нещо повече, считаме, че при приложението на стандарта е необходимо да се намери баланса между оповестяване на твърде много или твърде малко, защото стандартът все пак съдържа минимални изисквания. Това зависи от намеренията и стимулите на мениджмънта за предоставянето на достатъчна информация за политиките по управление и надзор на рисковете така, че инвеститорите да могат да ги разберат.

Към настоящата разработка не се прилагат резултатите от установената междуоценителска надеждност съгласно непараметричен анализ чрез коефициента Карра на Cohen (1960)⁵¹, поради неотчитане на значими различия и обемност на таблиците.

---

⁴⁹ <http://www.iasplus.com/standard/ifrs07.htm>, 23.05.2011г.

⁵⁰ Linsley, P.M. and P.J. Shrivs. 2005. Transparency and the disclosure of risk information in the banking sector, *Journal of Financial Regulation and Compliance* 13 (3): стр.207, <http://www.alexac.com/data/articles%20of%20business%20risk/transparency.pdf>, 23.02.2011г.

⁵¹ Cohen, J. (1960). A coefficient of agreement for nominal scales. *Educational and Psychological Measurement* 20: 37–46.

Приложение 1

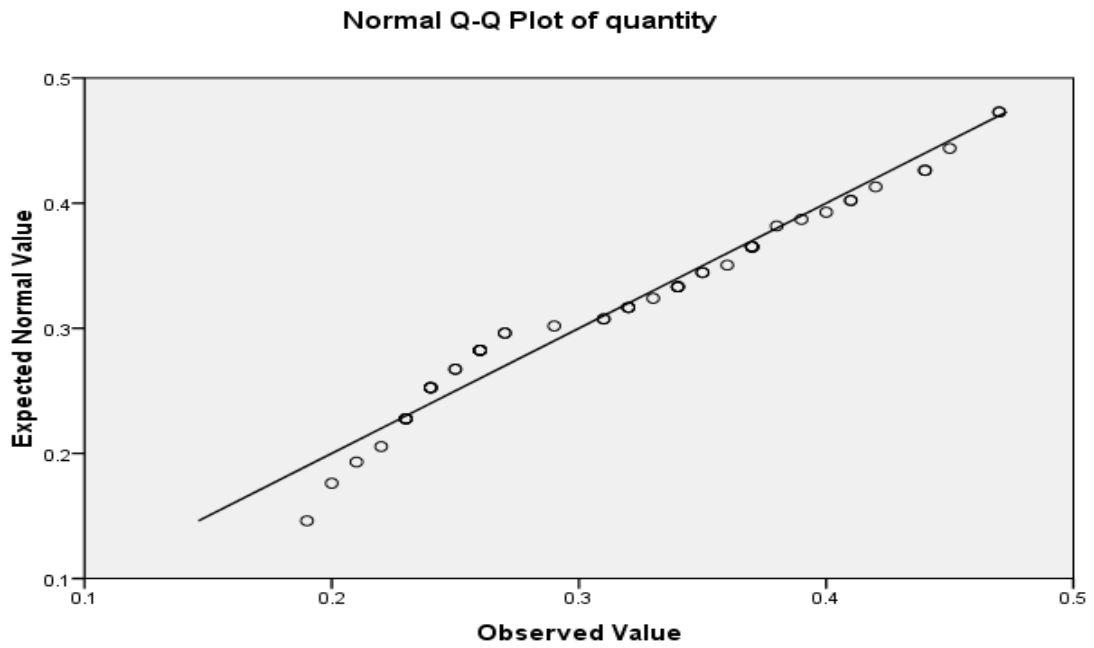
Изследвания в областта на оповестяванията

№	Автор / година	Година	Извадка; брой компании	Тип компании	Обект на изследване	Страна	Метод	Посока на отчетена връзка с Рентабилност	Посока на отчетена връзка с Размер
1	Cerf (1960)	1957	финансови отчети; отчети за управлението и др.; 527	публични компании без банки и застрахователни компании	задължителни и доброволни	САЩ	OLS	N/A	+
2	Buzby (1975)	1970	финансов отчет, отчет за управлението и др.; 44 / 45	публични и непублични	степен на доброволни и задължителни оповестявания	САЩ	двойки тестове; OLS.	N/A	+
3	McNally et al (1982)	1979	финансов отчет; 103 компании	нефинансови	количество и качество на доброволните оповестявания	САЩ	OLS	N/A	+
4	Meek et al (1995)	?	финансов отчет, отчет за управлението и др.; 206	публични	доброволни оповестявания	Великобритания, САЩ и континентална Европа	Линейна регресия - 4 модела спрямо общата, стратегическата, нефинансовата и финансова информация	N/A	+
5	Wallace and Naser (1995)	1991	финансов отчет, отчет за управлението и др.; 80	публични	степен на задължителните оповестявания по местните стандарти	Хонг Конг	Многожествен линейен регресионен анализ и рангов анализ.	-	+
6	Gruning (2006)	xxxx	финансов отчет; 30 / 30	публични	качество на оповестяванията	Полша и Германия	x	N/A	НЯМА
7	Iatridis (2008)	xxxx	финансов отчет; xx	публични	доброволни и задължителни оповестявания	Великобритания	Многожествен стъпков линейен регресионен анализ	-	+

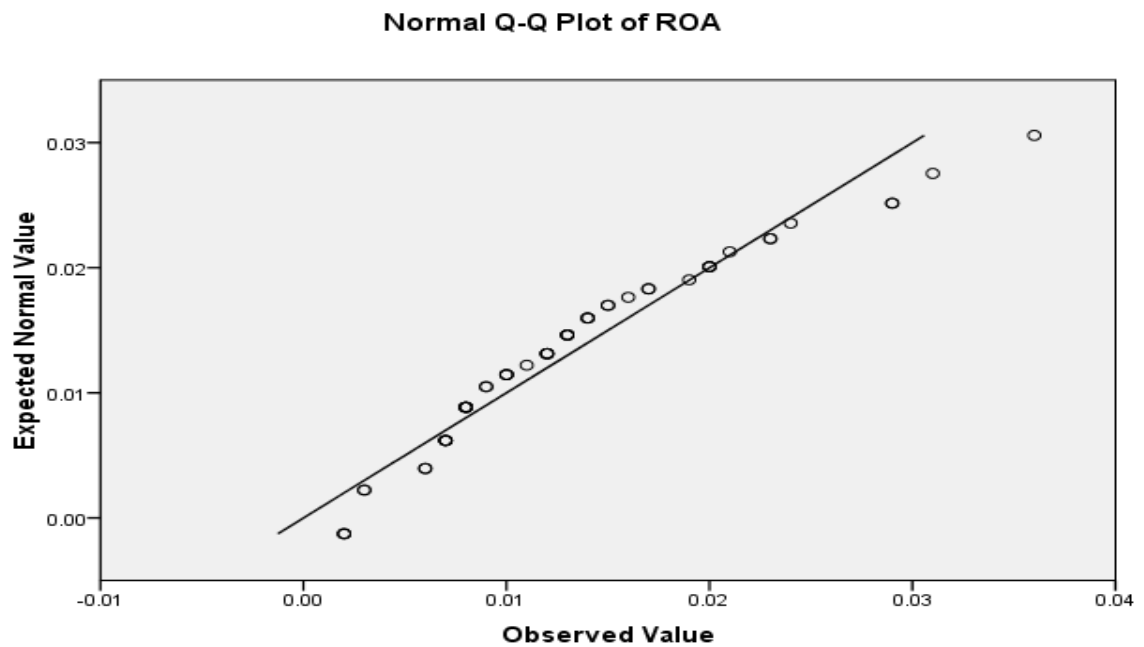
№	Автор / година	Година	Извадка; брой компании	Тип компании	Обект на изследване	Страна	Метод	Посока на отчетена връзка с Рентабилност	Посока на отчетена връзка с Размер
8	Chow & Wong-Boren (1987)	1982	финансов отчет, отчет за управлението и др.; 52	публични	доброволни оповестявания	Мексико	Единичен и множествен линеен регресионен анализ	N/A	+
9	Firth (1979)	1976	финансов отчет, отчет за управлението и др.; 40 / 100	производствени непублични / публични	доброволни оповестявания	Великобритания	OLS	N/A	+
10	Malone et al (1993)	1986	финансов отчет, отчет за управлението и др.; 125	публични и непублични	задължителни и доброволни оповестявания	САЩ	стъпков регресионен модел	N/A	+
11	Raffournier (1995)	1991	финансови отчети; отчети за управлението и др.; 161	публични	доброволни оповестявания	Швейцария	Единичен и стъпков множествен линеен регресионен анализ.	N/A	+
12	Inchausti (1997)	1990-1996	финансови отчети; отчети за управлението и др.; 138	публични	задължителни и доброволни оповестявания	Испания	Регресионен анализ	N/A	+
13	Owusu-Ansah (1998)	1994	финансови отчети; отчети за управлението и др.; 49	публични и непублични	задължителни и доброволни оповестявания по местните стандарти	Зимбабве	Множествен регресионен анализ - 4 типа; рангове; VIF	+	+
14	Depoers (2000)	1995	финансови отчети; отчети за управлението и др.; 102	публични и непублични	доброволни оповестявания	Франция	Множествен стъпков линеен регресионен анализ	N/A	+
15	Naser et al (2002)		финансови отчети; отчети за управлението и др.; ?????	нефинансови	задължителни и доброволни оповестявания	Саудитска арабия	x	N/A	+

№	Автор / година	Година	Извадка; брой компании	Тип компании	Обект на изследване	Страна	Метод	Посока на отчетена връзка с Рентабилност	Посока на отчетена връзка с Размер
16	Naser and Nuseibeh (2003)	1992 и 1999	финансови отчети; 67	x	степен на задължителните оповестявания по местните стандарти	Саудитска арабия	x	N/A	+
17	Samferman and Cooke (2002)	1996	финансови отчети; отчети за управлението и др.	финансови и нефинансови публични компании	задължителни и доброволни оповестявания	Великобритания и Холандия	Непритеглен индекс на оповестяванията; Регресионен анализ	N/A	+
18	Ali et al (2004)	1998	финансови отчети; отчети за управлението и др.; 566	публични и непублични	задължителни и доброволни оповестявания	Бангладеш, Индия и Пакистан	Множествен регресионен анализ	+	+
19	Patton and Zelenka (1997)	1993	финансови отчети; 50	публични	степен на задължително оповестявано по местните стандарти	Чехия	Единичен и стъпков множествен линеен регресионен анализ; VIF	+	+
20	Hassan et al. (2006)	1995-2002	финансови отчети; 77	публични нефинансови	степен на задължително оповестявано по МСС	Египет	x	+	/ -

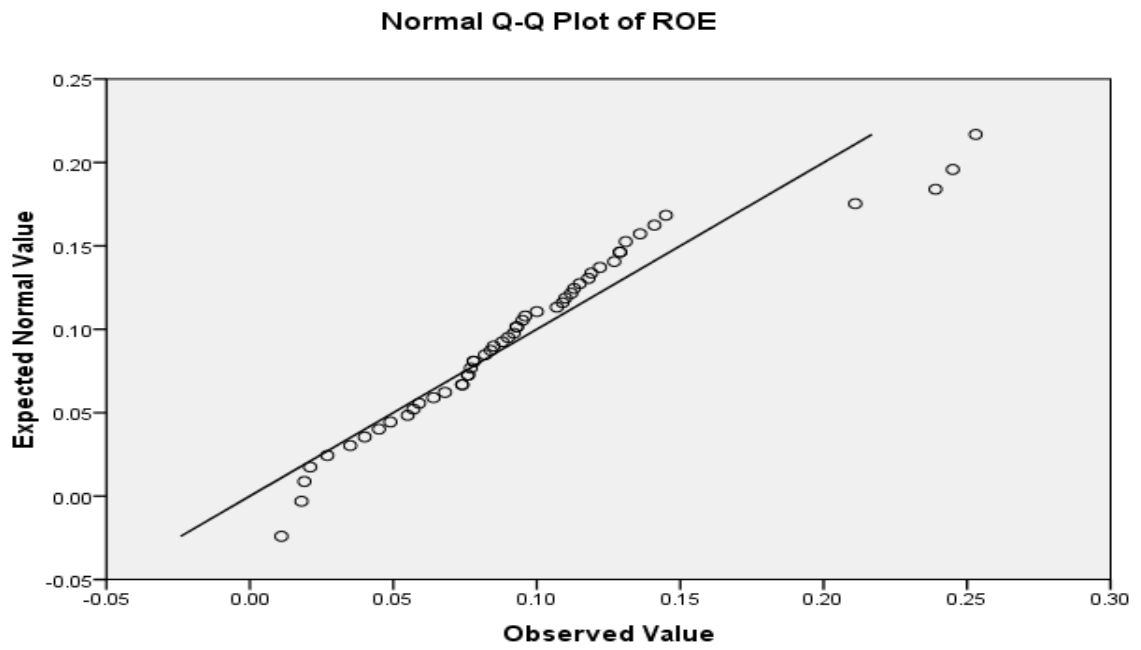
Приложение 2

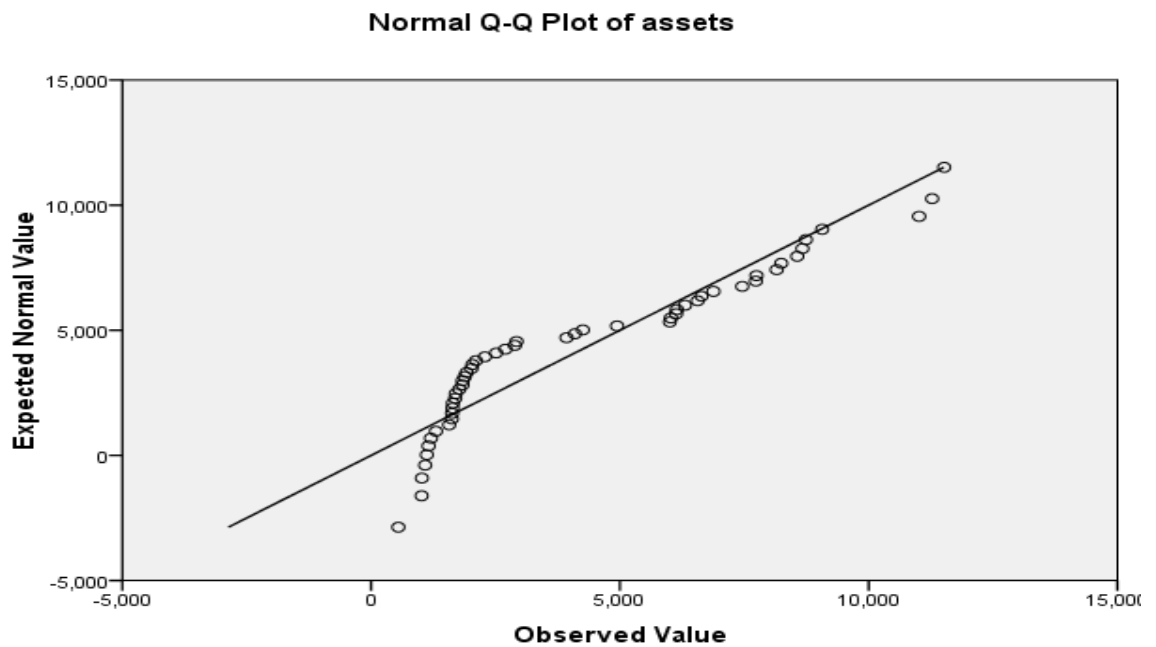
Q-Q графика 1. Нормалност на количеството оповестявания (quantity)

Q-Q графика 2 Нормалност на ROA

Q-Q графика 3 Нормалност на ROE

Q-Q графика 4 Нормалност на общата сума на активите

Използвана литература:

1. Abraham, S. and P. Cox. 2007. Analysing the determinants of narrative risk information in UK FTSE 100 annual reports, *The British Accounting Review* 39: 227-248.
2. Ahmed, K., & Nicholls, D. (1994). The impact of non-financial company characteristics on mandatory disclosure compliance in developing countries: the case of Bangladesh. *The International Journal of Accounting*, 29, 62-77.
3. Amran, A., Bin, A.M.R. and B.C.H.M. Hassan. 2009. Risk reporting: An exploratory study on risk management disclosure in Malaysian annual reports, *Managerial Auditing Journal* 24 (1): 39-57.
4. Barrett, M. E. (1975), Financial reporting practices: Disclosure and comprehensiveness in an International Setting, *Journal of Accounting Research*, 14 (1), 10-26, <http://www.jstor.org/discover/10.2307/2490455?uid=3737608&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21102165778793>
5. Barret, M.E. (1977) The extent of disclosure in annual reports of large companies in seven countries, *The International Journal of Accounting*, 12(2), стр.1-25.
6. Beretta, S. and S. Bozzolan. 2004. A framework for the analysis of firm risk communication, *The International Journal of Accounting* 39: 265-288.
7. Buzby, S.L. (1975). Company size, listed versus unlisted stocks, and the extent of financial disclosure. *Journal of Accounting Research*, 13 (1), 16-37.
8. Calomiris, Charles W., and Joseph R. Mason (1997). "Contagion and Bank Failures During the Great Depression: The June 1932 Chicago Banking Panic," *American Economic Review* 87, 863-83.
9. Camfferman, K. and T.E. Cooke. 2002. An analysis of disclosure in annual reports of UK and Dutch companies, *Journal of International Accounting Research* 1 (1), стр.3-30.
10. Chau, G. K. and Gray, S.J. (2002). Ownership structure and corporate voluntary disclosure in Hong Kong and Singapore. *The International Journal of Accounting*, 37, 247-265.
11. Chow, C. W. and Wong-Boren, A. (1987). Voluntary financial disclosure by Mexican corporations. *The Accounting Review*, 62 (3), 533-541.
12. Churchman, Prediction and Optimal Decision, стр.96-97.
13. Cooke, T. E. (1989). Disclosure in the corporate annual reports of Swedish companies. *Accounting and Business Research*, 19 (74), 113-124.
14. Cooke, T. E. (1992). The impact of size, stock market listing and industry type on disclosure in the annual reports of Japanese listed corporations. *Accounting and Business Research*, 22 (87), 229 -237.
15. Cooke, T. E. and R.S.O. Wallace. 1990. Financial disclosure regulation and its environment: A review and further analysis, *Journal of Accounting and Public Policy* (summer), стр.79-110.
16. Cox, D. R. (1993). 'Causality and graphical models', *Bulletin of International Statistical Institute*, Proceedings of 49th session, p.365-372.
17. Deegan, C. and J. Unerman (2006), *Financial accounting theory*, McGraw-Hill education, Maidenhead, Berkshire, cmp.271.
18. D'Agostino, R. (1986) Tests for Normal Distribution. In *Goodness-Of-Fit Techniques* edited by RB D'Agostino and MA Stephens, Marcel Dekker.
19. Depoers, F. (2000). A cost-benefit study of voluntary disclosure: some empirical evidence from French listed companies. *The European Accounting Review*, 9 (2), 245-263.

20. Fekete, S., Matis, D., & Lukács, J., 'Factors influencing the extent of corporate compliance with IFRS - The Case of Hungarian listed companies', (October 25, 2008). Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1295722>
21. Ferguson, M. J., Lam, K.C.K. and Lee, G.M. (2002). Voluntary disclosure by state owned enterprises listed on the stock exchange of Hong Kong, *Journal of International Financial Management and Accounting*, 13 (2), 125-152.
22. Fields, T., T. Lys, T., Vincent, L., 2001. Empirical research on accounting choice. *Journal of Accounting and Economics* 31, 255-308.
23. Fraser, Madura, and Weigand, 2002, Sources of Bank Interest Rate Risk, *The Financial Review* 37, 351-368.
24. Hackston, D. and M. J. Milne. 1996. Some determinants of social and environmental disclosures in New-Zealand companies, *Accounting, Auditing and Accountability Journal* 9 (1): 77-108.
25. Haniffa, R. M. and Cooke, T.E. (2002) Culture, corporate governance and disclosure in Malaysian corporations, *Abacus*, 38(3), стр.317-349.
26. Harrison, G. L., 1993, "Reliance on Accounting Performance Measures in Superior Evaluative Style: the Influence of National Culture and Personality", *Accounting, Organisations and Society* 18(4), 319-339;
27. Hassan, O. A. G., Giorgioni, G., & Romilly, P., (2006). 'The extent of financial disclosure and its determinants in an emerging capital market: The case of Egypt', *International Journal of Accounting, Auditing and Performance Evaluation*, Vol. 3, No. 1: 41-67. <http://www.inderscience.com/offer.php?id=10102>
28. Hossain, M., Tan, L. M. and Adams, M. (1994) Voluntary disclosure in an emerging capital market: Some empirical evidence from companies listed on the Kuala Lumpur stock exchange, *The International Journal of Accounting*, 29(3), стр.334-351.
29. Iatridis, G. (2008). Accounting disclosure and firms' financial attributes: Evidence from the UK stock market. *International Review of Financial Analysis*, 17 (2), 219-241, <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1057521906000561>
30. Imhoff, E. (1992). The relationship between perceived accounting quality and economic characteristics of the firm. *Journal of Accounting and Public Policy*, 3, 97-118.
31. Inchausti, B. G. (1997). The influence of company characteristics and accounting regulation on information disclosed by Spanish firms. *The European Accounting Review*, 6 (1), 45 - 68.
32. Lajili, K. and D. Zeghal. 2005. A content analysis of risk management disclosures in Canadian annual reports, *Canadian Journal of Administrative Sciences* 22 (2): 125-142.
33. Lang, M and Lundholm, R. (1993). Cross sectional determinants of analyst rating of corporate disclosures. *Journal of Accounting Research*, 31 (2), 246-271.
34. Linsley, P. M. and P. J. Shrides. 2006. Risk reporting: A study of risk disclosures in the annual reports of UK companies, *The British Accounting Review* 38: 387-404.
35. Linsley, P. M. and M. J. Lawrence. 2007. Risk reporting by the largest UK companies: readability and lack of obfuscation, *Accounting, Auditing and Accountability Journal* 20 (4): 620 - 627.

36. Marston, C. L., & Robson, P. (1997). Financial Reporting in India: Changes in Disclosure over the Period 1982 to 1990. *Asia-Pacific Journal of Accounting*, 4 (1) (June), 109–139.
37. Malone, D., Fries, C. and Jones, T. (1993) An empirical investigation of the extent of corporate financial disclosure in the oil and gas industry, *Journal of Accounting, Auditing and Finance*, 3(3), стр.249-273.
38. McNally, G. M., Eng, L. H. and Hasseldine, C. R. (1982). Corporate financial reporting in New Zealand: An analysis of user preferences, corporate characteristics and disclosure practices for discretionary information', *Accounting and Business Research*, 13 (Winter), 11-20.
39. Meek, G. C., Roberts, B. and Gray, J. (1995). Factors influencing voluntary annual report disclosures by U.S., U.K. and Continental European multinational corporations. *Journal of International Business Studies*, 26 (3), 555-572.
40. Moore, M. L. and Buzby, S. (1972) The quality of corporate financial disclosure: A comment, *The Accounting Review*, 47(3), стр.581-584.
41. Muhammad, J. A., Kamran, A., Darren, H., 2004. Disclosure compliance with national accounting standards by listed companies in South Asia. *Accounting and Business Research* 34 (3), 183-199.
42. Myers, S. C., & Majluf, N. S. (1984). Corporate financing and investment decisions when firms have information that investors do not have. *Journal of financial Economics*, 13(2), 187-221
43. Naser, K., Nuseibeh, R., (2003). 'Quality of financial reporting: evidence from the listed Saudi nonfinancial companies', *The International Journal of Accounting*, Vol. 38, No. 1: 41–69.
44. Owusu-Ansah, S. (1998). The impact of corporate attributes on the extent of mandatory disclosure and reporting by listed companies in Zimbabwe. *The International Journal of Accounting*, 33 (5), 605-631.
45. Owusu-Ansah, S., Yeoh, J., (2005). 'The effect of legislation on corporate disclosure practices', *Abacus*, Vol. 41, No. 1: 92-109
46. Rajgopal, S. 1999. Early evidence on the informativeness of the SEC's market risk disclosure: The case of commodity price risk exposures of oil and gas producers, *The Accounting Review* 74 (3): 251-280.
47. Ray, D. D. (1962). *Corporate Reporting and Investment Decisions*. by A. R. Cerf, book review in *The Accounting Review*, 37 (3), 595-596.
48. Sekaran, U. (1992). *Research methods for business*. (2nd ed.) New York: John Wiley & Sons.
49. Singhvi, S. S. and Desai, H.B. (1971). An empirical analysis of the quality of corporate financial disclosure. *The Accounting Review*, 46 (1), 129-138.
50. Spero, L. L., 1979. The extent and causes of voluntary disclosure of financial information in three European capital markets: An explanatory study. PhD Thesis, Harvard University, USA.
51. Stanga, K. G. (1976) Disclosure in published annual reports, *Financial Management*, winter, стр.42-52.
52. Unerman, J. 2000. Methodological issues: Reflections on the quantification in corporate social reporting content analysis, *Accounting, Auditing and Accountability* 13 (5): 667-680.
53. Xiao, Y. (1999). Corporate disclosures made by Chinese listed companies. *The International Journal of Accounting*, 34 (3), 349-373.

54. Wallace, R. S. O., Naser, K. and Mora, A. (1994). The relationship between the comprehensiveness of corporate annual reports and firm characteristics in Spain. *Accounting and Business Research*, 25 (97), 41-53.
55. Wallace, R. S. O and Naser, K. (1995). Firm-specific determinants of the comprehensiveness of mandatory disclosure in the corporate annual reports of firms listed on the Stock Exchange of Hong Kong. *Journal of Accounting and Public Policy*, 14, 311-368.
56. Watts, R. and J. Zimmerman, 1986. *Positive Accounting Theory*, Printice-Hall, Englewood Cliffs, NJ.
57. Watts, R. L., and Zimmerman, J. L. (1990). Positive accounting theory: A ten year Perspective. *The Accounting Review*, 65 (1), 131-156.
58. Weber, R. P. (1990). *Basic Content Analysis* (2nd ed.). London: Sage.
59. Zeghal, D. and S. A. Ahmed. 1990. Comparison of social responsibility information disclosure media used by Canadian firms, *Accounting, Auditing and Accountability Journal* 3 (1): 38-53.